

JULMA MAA -KRITIIKKI

Ylen Ajankohtaistoimituksen tuottama Esko Varhon ohjaama dokumentti "*Julma maa*" kuvaa väkivallan kierrettä, johon Suomi ajautui vuonna 1918. Yle Areenaan taltioidun dokumentin esittelyssä todetaan: "*Sisällissodassa pelko ja vihapuhe saivat suomalaiset surmaamaan toisiaan.*" Dokumentin tulee perustua tosiasioihin. "*Julma maa*" ei valitettavasti täytä tätä vaatimusta. Oheen on koostettu ohjelmassa olleet suurimmat virheet ja epätasällisyydet. Sulkuihin on merkitty ao. videon kohta.

1. Nälän, vihapuheen ja pelon kierre johti sotaan (1.20)

Nälkä, vihapuhe ja pelon kierre eivät automaattisesti johtaneet sotaan. Kesällä 1917 senaatti varoitti anarkian vaaroista, sillä uudistustyö olojen parantamiseksi onnistuisi vain, jos maassa vallitsisi yhteiskunnallinen järjestys ja lain turva.¹ Siinä missä muut poliittiset ryhmät toimivat laillisuuden perustalla, äärivasemmisto yllytti laittomuuksiin. Esim. Kansan lehti kehotti kaikkien lakien mitätöimiseen.²

Sota vaati johtajat, agitaation, aseet ja huollon. Eripuran kylväjät olivat bolševikkiagitaattoreita: "Ei kansalaisrauhaa vaan kansalaissota".³ Sosialisteille Venäjän vallankumous merkitsi alkua lopulliseen voittoon nopeasti vietävälle luokkataistelulle.⁴

Svetšnikov totesi: "*Kun miliiseiksi valittiin työväestölle suopeita miehiä, voitiin päästä porvarien kimppuun takavarikoimalla asevarastoja*". Venäläiset aseistivat punakaarteja myös omista asevarastoistaan. Venäläisten organisoima ammushuolto toimi moitteettomasti mahdollistaen punaisen puolen tuhlailevan taistelutavan. Ruokahuolto toimi ryöstelyillä jättäen Suomen vakavaan elintarvikepulaan sodan päätyttyä.⁵

2. Kaikki käyttivät keväällä 1917 punaista nauhaa (2.10)

Kaikki eivät suinkaan käyttäneet punaisia nauhoja ja lippuja, vaan myös sinivalkoisia värejä, mikä ei ollut sosialistien mieleen.⁶ Vaatimukseen suostumattomia uhattiin virasta erottamisella tai fyysisellä väkivallalla. Muutamit venäläisupseerit menettivät kiistassa henkensä.⁷

3. Miliisilaitoksesta puhuttaessa ei mainita punaisten vallankumouksellisten mielivaltaa (3.23)

Venäläiset sotilaiden alueneuvostot pyysivät sosialidemokraatteja perustamaan aseelliset järjestyskaartit, jolloin alkoi venäläisten vallankumouksellisten ja suomalaisten punakaartien syvenevä yhteistyö.⁸ Sisäasiaintoimituskunnan päällikkö Allan Serlachius totesi kesällä 1917: "*Nykyiset miliisimiehet ovat asettuneet sille kannalle, että heidän on ensi sijassa valvottava määrätyn yhteiskuntaluokan etua (työläisten) eikä oltava solidaarisia koko yhteiskunnan kanssa*". Suojeluskunnat yrittivät yhteistyötä

1 Uola, Seinää vasten vain! s. 56

2 Uola, Seinää vasten vain! s. 59

3 Uola, Seinää vasten vain! s. 44

4 Uola, Seinää vasten vain! s. 43

5 Uola, Seinää vasten vain! s. 55

6 Uola, Seinää vasten vain! s. 42

7 Uola, Seinää vasten vain! s. 42

8 Uola, Seinää vasten vain! s. 51–52

työväenkaartien kanssa ja aluksi onnistumisiakin oli, mutta marraskuun jälkeen punaiset lopettivat kaiken yhteistyön.⁹

Punakaarteja ei suojeluskuntien tavoin yritettykään perustaa kaikille avoimiksi järjestöiksi, vaan kärkijoukoksi luokkataistelun ja vallankumouksen viemiseksi päätökseen. Punakaartit syntyivät jo keväällä 1917 perustettujen lakkokaartien pohjalle, joten suojeluskunnat syntyivät paljon myöhemmin. Meno koveni huhtikuusta 1917 lähtien.¹⁰ Kaartien syntyyn vaikutti vallankumouksellinen tilanne eikä talous. Elintarvikepula ja työttömyys eivät olleet varsinainen syy vaan välikappaleita, joita vallankumouksen tekijät käyttivät hyväksi. Vuoden 1917 kriisin ydin oli poliittinen koneisto, ei inflaatio, viljapula tai vallityöläiset.¹¹

4. Yleislakossa sanotaan väkivaltaisuuksien paisuneen (4.10)

Yleislakon aikana nimenomaan punakaartilaiset ja venäläiset vallankumoukselliset olivat väkivaltaisia, ei mikään muu taho. Marraskuussa luotiin pohja menettelytavoista toiminnallisessa mielessä.¹²

Punakaartilaiset ja venäläiset vallankumoukselliset olivat syyllistyneet laittomuuksiin jo jonkin aikaa, eikä sosialidemokraattinen puolue eivätkä työväen lehdet sitä tuominneet.¹³ Venäläinen Suomen aluekomitea julisti 8. marraskuuta sotatilan jatkuvan, ja se koski porvareita eikä työväkeä, joka sai vapaasti aseistautua.¹⁴ Otto Ville Kuusinen oli laatimassa vallankumoussuunnitelman jo ennen yleislakkoa. Tapahtumat etenivät kuitenkin niin nopeasti, että vallankumouksen teko jäi sillä erää vasemmiston hajanaisuuden vuoksi kesken.¹⁵

Lakkohan oli tosiasiaa improvisoitu vallankumousyritys, sillä Lenin tilasi sen aateveljiltään suojaamaan Pietarissa käynnissä olevaa vallankumousta. Lenin toki oletti vallankumouksen käynnistyvän myös Suomessa, mutta maltti voitti sillä kertaa. Tavallinen lakko ei ollut kyseessä siinäkään mielessä, että yrittäjätkin pakotettiin sulkemaan liikkeensä. Tällaista yhteiskunnan toimintojen väkivaltaista pysäyttämistä voi jo kutsua kapinaksi.¹⁶

Lakon erityispiirteisiin kuuluivat yli 30 punakaartien murhaama lainkuuliaista kansalaista. Lukuisat siviilit joutuivat murhayritysten, pahoinpitelyjen, vapaudenriiston, kotietsintöjen ja ryöstöjen kohteeksi. Monia rakennuksia, kuten senaatin talo ja Säätytalo, vallattiin. Eräs räikeimmistä rikoksista oli Saksanniemen poliisikoulun hävitys ja sen yhteydessä kahden huoltohenkilöstöön kuuluneen poliisin murhaaminen.¹⁷

Vasemmistolaiset lehdet kyllä paheksuivat omiensa väkivaltaa, mutta vesittivät arvostelunsa vierittämällä syyn porvareiden niskaan, vaikka muut poliittiset ryhmät olivat lakon aikana väkivallasta pidättyviä.¹⁸ Marraskuun yleislakko oli omiaan kokoamaan

9 Uola, Seinää vasten vain! s. 126–127

10 Uola, Seinää vasten vain! s. 134

11 Uola, Seinää vasten vain! s. 135

12 Luntinen et al., Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 221

13 Uola, Seinää vasten vain! s. 159–160

14 Polvinen, Venäjän vallankumous ja Suomi 1917–1920 I s. 120

15 Polvinen, Venäjän vallankumous ja Suomi 1917–1920 I s. 120, 127–128

16 Uola, Seinää vasten vain! s. 171

17 Uola, Seinää vasten vain! s. 170

18 Uola, Seinää vasten vain! s. 188

socialistien vastapuolen, joka siihen asti oli ollut kovin hajallaan. Tyrmistys ja inho väkivallan takia sinetöi porvarien ja socialistien eron, ja pelko hengen, omaisuuden ja vallan menettämisestä nosti valmiutta vastatoimiin.¹⁹

5. Lenin hyväksyi Suomen itsenäisyyden (4.48)

Tässä tarkoitetaan 31.12.1917 tapahtunutta kansankomissaarien neuvoston tunnustusta. Todellisuudessa Lenin tunnusti Suomen itsenäisyyden hyväksymällä 14.10.1920 Tarton rauhansopimuksen, tai tarkemmin 31.12.1920 kun sopimus virallisesti tuli voimaan.

Itsenäisyysjulistuksen jälkeen Suomella ei ollut omaa armeijaa, poliisilaitosta, rajavartiostoa eikä itsenäisen maan perustuslakia vaan autonomisen maan valtio-oikeudellinen lainsäädäntö. Korkeimman vallan edustajana toimi Suomen alueneuvosto johtajanaan bolševikki Ivar Smilga, ja venäläinen sotaväki miehitti koko maata. Itsenäisyydestä ja Suomen rajoista sovittiin siis vasta Tarton rauhansopimuksessa.²⁰

Väitteet siitä, että Lenin 31.12.1917 olisi aidosti tai vapaaehtoisesti hyväksynyt Suomen itsenäisyyden, ovat poliittisesti vääristelevää historian tulkintaa. Tosiasiassa ensimmäinen ”tunnustus” oli ehdollinen ja nimenomaan venäläiset eivät ehtoja täyttäneet, vaan ilmaisivat usealle viralliselle taholle, ettei Suomi vielä käytännössä ollut irtautunut Venäjästä.²¹ Lenin totesikin 31.1. ”*Meidän liittomme, meidän uusi valtiomme on lujempi sitä pakkovaltaa, imperialistien valtiomuodostelmia. Suomen työläiset kääntyivät meidän puoleemme ilmaisten uskollisuuden tunteensa proletaarista maailmanvallankumousta kohtaan. Se on valtioliittomme perusta.*” Lenin siis uskoi, että Suomi olisi yksi tulevan neuvostovaltion osa.²²

6. Länsi-Uudellamaalla punaisten vangitsemien valkoisten hyvän kohtelun syy jää dokumentissa mainitsematta (8.47)

Länsi-Uudellamaalla punaisten vangitsemien valkoisten hyvän kohtelun syy ei kuitenkaan johdu punaisten hyväsydämyydestä, vaan siitä, että Ruotsin lähetystön edustaja välitti antautumisneuvotteluissa ja valvoi vankien oloja Ruotsalaisen reaalityseon tiloissa Helsingissä.²³

7. Tarinat raakuuksista johtuivat propagandasta (9.30)

Tarinat raakuuksista eivät suinkaan olleet pelkkää propagandaa. Tiedossa on lukuisia tapauksia, joissa punaiset ovat kiduttaneet vankeja. Porin punakaartin johtaja Hannes Uksila tunnusti: ”*Vankeja murhataan, vangiksi tarjoutuvia ammutaan, rosvous on aivan yleistä, kortinpeluu, tottelemattomuus ja laiskuus on yleistä. Meitä voidaan täydellä syyllä sanoa rosvolaumaksi.*”

Noin 700 punaisen murhaaman kuolintapa on tuntematon. Tähän ryhmään epäilemättä sisältyy sellaisia, joiden on katsottava joutuneen raakuuksien kohteeksi.²⁴ Usein oli kysymys raa’asta murhaamistavasta.²⁵

19 Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 221

20 Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 44 ja Polvinen, Venäjän vallankumous ja Suomi 1917–1920 I s. s. 189

21 Polvinen, Venäjän vallankumous ja Suomi 1917-1920 I s. 170 ss.

22 Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 51

23 Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 120

24 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuDET Suomessa 1918 s. 246

25 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuDET Suomessa 1918 s. 256

Esimerkiksi Viipurin asemapäällikkö Johan Kylmänen murhattiin vankikopissa leikkaamalla kurkku tylsällä linkkuveitsellä auki.²⁶ Pyhäjärven nimismieheltä Siimes Karviolta katkaistiin ennen ampumista kaikki sormet.²⁷

Kämärän taistelun jälkeen vangit surmattiin raakalaismaisesti, mm. Matti Paakkinen ja Aarne Jantunen kidutettiin kuoliaiksi. Surmatut tuotiin näytteille Viipuriin ja valokuvattiin varoitukseksi muille valkoisille. Talin asemapäällikkö surmattiin kiduttamalla, ja Mannerheimin serkku Albert von Julin murhattiin raa'asti Turussa.²⁸

Jalmari Pusaa lyötiin neljästi päähän japanilaisella pistimellä, jolloin Pusa sortui tajuttomana lattialle, jossa makasi yön yli. Hieman virottuaan hänet vietiin asemahuoneeseen ja asetettiin seinää vasten kädet kohotettuna ja kivääreihin kiinnitetyt pistimet kainalokuoppien alla. Eräs Karjalan rintaman punakaartin johtajista Heikki Kaljunen alkoi ammuskella ”kunniakehäänsä”. Pusan tukka oli veressä päässä ammottavan haavan takia, pistimellä lyönti oli rikkonut pääkopan vaikka hattu hieman suojasikin. Kaljusen kuulat kyntivät vakoja veriseen tukkaan. Rääkkäys kesti kolmisen tuntia.²⁹

Kaljunen murhasi 13.2.1918 kolme siviiliä. Tässä yksi esimerkki: kuula hipaisi pääkalloa hiusrajassa, opettaja horjahti ja otsalle valui verta. Seurasi uusi laukaus ja korva vuoti verta. Seuraavaksi kuula lävisti leuan. Taas kajahti laukaus osuen rintaan, opettaja kaatui.³⁰

Vesilahden Suonolan kylässä murhattiin köyhäinhoidon kaitsija V. E. Setälä ja hänen vaimonsa sekä 80-vuotias eläkeläinen. Talo sytytettiin palamaan, ja sinne jäivät elävinä 15-vuotias tytär ja vaivaishoidokkina ollut kädetön 9-vuotias tyttönen, joita ei pelastettu avunhuudoista huolimatta.³¹

Sairaanhoito-oppilas Lydia Löppöseen osui kuula hänen ollessaan sisällä tehden ammottavan haavan. Punaiset tulivat sisälle torppaan ja ammuttuaan ensin Heinäveden suojeluskuntaan kuuluneet miespuoliset oli Lyydian vuoro. Hänet pakotettiin haavoittumisesta huolimatta portaille ja häntä ammuttiin takaa päin, jolloin hän kaatui tajuttomana maahan. Vähän liukahdettuaan pistettiin häntä kaksi kertaa pistimellä. Häneltä revittiin vaatteet ja rahat vietiin. Kun hänessä yhä havaittiin elonmerkkejä työnnettiin pistin hänen korvaansa. Tämäkään haava, vaikka verenvuoto oli suuri, ei ollut kuolettava, mutta hän tekeytyi kuolleeksi säilyttäen näin henkensä.³²

Punaiset surmasivat Kankaanpäässä Kiviniemen talossa Kalle Yli-Tension, Frans Teinosen ja V. Välimäen. Ruumiintarkastuspöytäkirjoista käy ilmi, että Yli Tensiossa oli 13, Teinosessa 10 ja Välimäessä 4 pistimenhaavaa.³³

26 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 s. 88

27 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 s. 140

28 Uola, Seinää vasten vain! s. 258

29 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 s. 70

30 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 s. 143

31 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 s. 139

32 Voipio, Vapaussodan invalidit s. 188

33 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 s. 258

Edellä on vain muutama esimerkki poimittuna eri ajankohdilta vuosilta 1917 ja 1918. Huomionarvoista on punakaartilaiden suorittamien väkivallantekeiden raaka ja sadistinen luonne sekä kohdistuminen usein aivan viattomiin siviileihin.

8. Varkauden tapahtumat oleellisia väkivaltakierteelle (10.17 ja 13.34)

Tämä on perustelematon väite, joka yrittää vierittää vastuun pois vallankumouksellisilta. Ei voida olla huomioimatta punakaartilaiden väkivaltaisuuksia ennen Varkauden taistelua. Vuoden 1917 aikana punakaartit murhasivat 43 suomalaista siviiliä ja punaisten liittolaiset yli sata venäläistä. Vuoden 1917 aikana suojeluskuntalaiset eivät murhanneet ketään.³⁴ Tammikuun 1918 aikana punakaartit murhasivat 88 kansalaista³⁵ kun hallituksen joukot ampuivat tammikuun aikana vapaussodan jo alettua 29.1.1918 yhden punaisen poliittisista syistä. Helmikuussa 1918 punakaartit murhasivat ennen Varkauden taistelua 460 suomalaista.³⁶

Ei voida mitenkään pitää väkivaltaisuuksien alkupisteenä Varkauden taistelua, vaan punaisten väkivaltaista hyökkäystä Suomen laillista hallitusta ja demokratiaa vastaan. Tämä hyökkäys alkoi todistetusti jo 1917.

9. Varkaudessa murhasivat punaiset toistakymmentä kansalaista (10.53)

Surmattuja panttivankeja oli 4 eikä 3.³⁷ Todistetusti punaiset murhasivat Varkauden ympäristön kylissä 17 ja em. 4 panttivankia.³⁸ Hallituksen joukot varoittivat etukäteen koskemasta panttivankeihin. Varkaudessa oli tuolloin paikallinen valkoinen ylivoima, muualla hallituksen joukot olivat alivoimaisia. Vähän aikaisemmin Mäntyharjulla punaiset murhasivat 17 vankia.³⁹

10. Huruslahden arpajaiset ei pidä paikkaansa (13.52).

Legenda Huruslahden arpajaisista on väritettyä totuutta. Vain johtajat ja rikoksiin syyllistyneet ammuttiin.⁴⁰ Myös Jaakko Paavolainen on tullut samaan johtopäätökseen teoksessaan *Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918*.⁴¹

11. Kenttäoikeudet (16.16)

Kenttäoikeudet ovat aivan normaali käytäntö sotaa käyvässä maassa. Hallituksen julistuksesta 1.2.1918 käy hyvin ilmi mistä oli kysymys. Seuraavat tekstit ovat suoria lainauksia:⁴² *”Helsingissä on sosialidemokraattisen puolueen johto anarkististen punakaartilaisjärjestöjen avulla ryhtynyt mitä rikoksellisimpiin toimiin. Aseellisella väkivallalla on Suomen Eduskunta ja sen asettama hallitus estetty toimimasta. Väkivaltaista vallankaappausta yritetään. Kansakunnan itsemääräämisoikeus uhataan hävittää. Tämä teko suoritetaan maahamme sijoitetun venäläisen sotaväen avulla. Kansamme elämää uhataan. Tulevaisuutemme kansakuntana on vaarassa. Suomen kaikkien puolustusvoimien korkeimman ylipäällikkyuden on senaatti, vielä Helsingissä ollessaan, uskonut Kenraali Gustaf Mannerheimille. Hänen käskyjään ja määräyksiään on kaikkien virkamiesten ja kansalaisten ehdottomasti ja viipymättä noudatettava, niin*

34 Uola, Seinää vasten vain! s. 258

35 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 s. 94

36 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 s. 95

37 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 s. 148

38 Uola, Seinää vasten vain! s. 253

39 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 s. 259

40 Tikka, Terrorin aika: Suomen levottomat vuodet 1917–1921

41 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 s. 71

42 Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 64–65

kauan kuin sotilaallista toimintaa jatkuu. Kansalliset suojeluskunnat tarkoittavat kansamme vapauden lopullista saavuttamista, kotien rauhan turvaamista sekä laillisen järjestyksen ja Eduskunnan oikeuksien palauttamista.

Käskemme täten kaikkia viranomaisia tukemaan ja auttamaan näitä järjestöjä ja kehoitamme kaikkia isänmaataan ja sen vapautta rakastavia kansalaisia tekemään kaiken voitavansa suojeluskuntien, tämän vapaaehtoisen kansallisen puolustuslaitoksen työn helpottamiseksi.

Kaikki aseistetut järjestöt, jotka eivät empimättä alistu Ylipäällikön käskyihin, kielletään. Jokainen yritys aseita vastustaa järjestyksen palauttamista varten hallituksen alaisina toimivia suojeluskuntia ja puolustuslaitokseen kuuluvia henkilöitä, katsotaan maanpetokseksi ja kukistetaan maanpuolustuslaitosta vastaan sota-aikana tehtynä rikoksena.”

On syytä muistaa, että sotatila jatkui Tarton rauhaan saakka 14.10.1920 (itse asiassa sopimus tuli voimaan 31.12.1920). Geneven sopimuksen mukaisia sotavankeja on vain kansainvälisissä konflikteissa, joissa sodan osapuolina ovat valtiolliset armeijat. Laittomat taistelijat ja erityisesti kapinalliset ovat sopimusten ulkopuolella.

Vapaussodassa venäläisiä kohdeltiin sotavankeina Brest-Litovskin rauhansopimukseen asti ja sen jälkeen laittomina taistelijoina kuten suomalaisia punaisia. Kansanvaltuuskuntahan ei ollut laillinen hallitus, sillä sitä ei ollut valittu minkäänlaisilla vaaleilla, eikä sitä tunnustanut mikään muu taho kuin Leninin hallinto, joka kansanvaltuuskunnan itse asiassa loi.

Svinhufvudin senaatti sitä vastoin oli hallinnollinen jatkumo Suomen historiassa. Se oli valittu maailman demokraattisimpaan lainsäädäntöön tukeutuen ja useat valtiot olivat sen laillisuuden tunnustaneet (ei kuitenkaan Leninin hallinto). Se tosiasia, että vallankumouksellisia useimmiten kohdeltiin sotavankeina, johtui Suomen tasavallan armeijan hyvästä harkinnasta.

Ylipäällikön ammutaan paikalla -julistus (16.44) sisältää useita kohtuuteen ja harkintaan kehottavia kohtia ja antoi kapinallisille 8 päivää aikaa luopua aseistaan. Tätä puolta ei dokumentissa mainita lainkaan.

Länkipohja otetaan esimerkiksi käskyn vaikutuksista (17.29). Olisi ollut asiallista mainita punaisten murhanneen Länkipohjassa ennen sen valtausta 13 ihmistä. Heidän joukossaan oli paikkakunnan kirkkoherra Iisakki Virtanen, kaksi lääkintämiestä ja valkoisia haavoittuneita.⁴³

12. Lähes kaikki Tampereella olleet venäläiset sotilaat ammuttiin kyselemättä (24.49).

Todellisuudessa Tampereella oli noin 500 venäläistä, joista noin 200 ammuttiin.⁴⁴ Koska neuvosto-Venäjä oli Saksan ja muiden ns. keskusvaltojen kanssa tekemässään Brest-Litovskin rauhansopimuksessa sitoutunut vetämään joukkonsa Suomesta, kysymyksessä olivat laittomat taistelijat.

13. Aikalaiskertoja ei tiedä mistä rikoksista tuomittiin (24.55)

⁴³ Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 s. 181 ja Ylikangas, Tie Tampereelle s. 103–130

⁴⁴ Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 I s. 125

Aikalaiskertoja ei tiedä mistä rikoksista tuomittiin, mutta dokumentin tekijöiden tulisi tietää: kapina, maanpetos, murhat, ryöstöt, tuhopoltot, väärän rahan levittäminen ja poltetun maan taktiikka.

14. Leninin vaikutusta ei mainittu, paitsi: ”jos me luovutamme Suomen ja Viron ” (26.05 ja 26.10)

Leninin vaikutusta vähätellään. Leninhän katsoi Suomen ja Viron kuuluvan vallankumouksellisten etupiiriin osana maailmanvallankumousta. On käsittämätöntä, että bolševikkien yli kymmenen vuotta Suomessa harjoittama vallankumouksen valmistelu ja Leninin tavoitteen mukainen ”kansalaissodan” (Leninin oma termi) käynnistäminen, jätetään kokonaan käsittelemättä, semminkin kun punaisten väkivaltaisuudet noudattivat luokkasodan oppeja. ”Emme käy sotaa yksittäisiä henkilöitä vastaan, me hävitämme porvariston luokkana. Älkää etsikö asiakirjoja älkääkään todisteita, ensimmäinen kysymys on, mihin luokkaan henkilö kuuluu.”⁴⁵ Niinpä punaisten uhreista 75% oli siviilejä.⁴⁶ Lisäksi mainitsematta jää, että sodan johto oli venäläisten ammattivallankumouksellisten käsissä alusta loppuun. Ilman venäläisten ruoka-, ase- ja ammushuoltoa sekä venäläisten sotilaiden panosta koko sota olisi jäänyt sotimatta.

15. Svinhufvudin hallitus pyysi Saksan aloitteesta apua. (26.55)

Kyseinen 14.2. tapahtunut avunpyyntö toki oli Saksan suurvaltapolitiikkaan kytkeytynyt toimi, mutta toisin kuin annetaan ymmärtää, oli Saksan apu kokonaisuudessaan suomalaisten aloitteesta aikaansaatu. Trotskin lopetettua 10.2. Brest-Litovskin rauhanneuvottelut yksipuolisesti lähti Suomea kohti 11.2. Danzigista aselaivoja ja 14.2. Libausta jääkärien pääjoukko.

Saksa oli suomalaisten pyynnöstä avustanut Suomea jo ennen Brest-Litovskin neuvotteluja, ja apu jatkui neuvottelujen keskeydyttyä. Svinhufvudin hallitus oli innokkaampi ottamaan apua vastaan kuin Saksa oli sitä antamaan. Hallitushan pyysi myöhemmin von Hohenzollern -suvun prinssiä Suomen kuninkaaksi, mutta saksalaiset tarjosivat Hessenin prinssiä, koska eivät halunneet sitoa liikaa käsiään Suomen puolustukseen.

16. Saksalaisten tyly taktiikka (29.47)

Saksalaisten oma sotapäiväkirja eroaa suuresti tästä kertomuksesta.⁴⁷ Saksalaisten tulkkinä toiminut E.A. Punakivi kertoo⁴⁸: ”Ensi työksemme otimme yhteyttä saksalaisten kanssa kello 8 aikaan illalla [12.4.1918]. Saksalaiset ja valkokaartilaiset olivat keränneet toista sataa miestä punaisia ja työläisiä Unioninkadulle, jossa parhaillaan järjestivät heitä nelimiehiisiin riveihin. Sitten valkoisten johtaja apteekkari Jansson käänsi suomenkielelle saksalaisen upseerin määräyksen: 'Menette yli Pitkän sillan kätet ylhäällä ja huudatte, veljet älkää ampuko meitä ja kun pääsette toiselle puolelle niin sanotte, että täällä ovat saksalaiset, jotka toivovat punaisten joukkojen Söörnäisissä antautuvan kello 9 mennessä seuraavana päivänä.' Tuskin oli selostus loppunut kun punakaartilaiset rupesivat Söörnäisistä ampumaan konekiväärillä pitkin Unioninkatua, jossa miehiä kaatui rivittäin. Minuun teki näky kaamean vaikutuksen." Toisaalta luutnantti Matti Tiiaisen silminnäkijäläusunnon⁴⁹ mukaan "Pitkän sillan ylittäminen, jota saksalaisen upseerin määräyksestä koetimme vankeja edellä ajaen, ei onnistunut sillä siltaa ampuivat punaiset

45 Courtois et al., Kommunismen musta kirja s. 26

46 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 I s. 107

47 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 I s. 358

48 Helenius et al., Helsingin valtaus Helsingfors intagning 12.3.1918 s. 178

49 Helenius et al., Helsingin valtaus Helsingfors intagning 12.3.1918 s. 182

Sörnäisten puolelta ainakin kahdella konekiväärillä." E. A. Punakiven kertomus täsmää saksalaisten sotapäiväkirjojen kanssa, joten tarkoitus saattoi hyvinkin olla taistelujen lyhentäminen, mutta käytännössä operaatio meni paljonkin pieleen, niin kuin Tiiaisen silminnäkijäläusunto osoittaa. Pääsyy tämän tapauksen esiin ottamiseen tv-dokumentissa on pyrkiminen saksalaisten mustamaalaamiseen. Todellisuudessa he olivat kuitenkin vapaussodassamme erittäin kurinalainen ja hyvin käyttäytyvä sotajoukko,⁵⁰ ja saksalaiset auttoivat tietämyksellään muun muassa kulkutautien torjunnassa.⁵¹

Olenaisempaa olisi ollut mainita, kuinka kansanvaltuuskunnan jäsen Antti Kiviranta taivutteli Leppävaaran taistelun alkaessa jo antautumassa olleet punakaartilaiset vastarintaan. Tämä oli erittäin julmaa aiheuttaen täysin turhan verenvuodatuksen.⁵²

17. Punaisten pako (33.29)

Ei sanottu, että määräys evakuoitua Venäjälle ryöstäen ja tuhoten oli kansanvaltuuskunnan määräys. Lukuisat murhatkin jäivät mainitsematta. Fellmanin pellon tapahtumat on käsitelty vajavaisesti ja yksipuolisesti.

Bolševikkipäälliköt Taimi ja Haapalainen käskyttivät Turun punaisia vetäytymään 3.4.1918. Punaisten ylipäällikkökunta täsmensi vetäytymiskäskyä 7.4.1918. Vetäytyviä joukkoja käskettiin hävittämään kaikki sotilaallisesti tärkeät laitokset, varastot, tiet, sillat, liikkuva kalusto, sotatarvetehtaat, ampumavarastot, aseet, kaikenlaiset laivat ja moottoriveneet. Mukaan käskettiin ottaa autot, moottorit, polkupyörät ja hevoset yms.⁵³

Tämä poltetun maan taktiikka oli maailmansodan uuvuttamalle kansakunnalle karmea suonenisku. Varsinkin hevosten varastaminen aiheutti ruokahuollolle suuria vaikeuksia. Koko Etelä-Suomessa kevään toukotyöt kärsivät, aiheuttaen ennestään pahenevan elintarvikepuulan (hyvä yhteenveto Uolan ”Katastrofin laskut” -kirjassa).⁵⁴

Fellmanin pellolle ei kerätty tahallaan ihmisiä, vaan punaisten tuhoa tuottava vyöry läpi eteläisen Suomen saatiin vaivoin pysäytettyä Lahden edustalle. Punaisten tulittivat tykistöllä Lahtea 12 päivää, tuhoten sairaalan ja rakennuksia, joita olisi tarvittu hätämajoitukseen. Jonnekin antautuneet kapinalliset, varastetut hevoset ja tavarat piti sijoittaa vahdittaviksi ja ruokittaviksi.

Vankien ja tavaroiden jälleensijoitus aloitettiin välittömästi, mutta 28 000 ihmisen ja 5 000 hevosen silkka määrä aiheutti suuret vaikeudet. Punaisten hävitysvimma oli ajanut runsaasti ympäröivän seudun väestöä etsimään väliaikaisia yöpymispaikkoja, joten vankienkin sijoittaminen katon alle tuotti suuria haasteita. Lisäksi venäläisten miehitysjoukkojen ja punakaartien hallinnassa olleessa Suomessa oli hallituksen joukkojen mahdotonta varautua etukäteen suuren vankimäärän hallintaan, joten kaikki piti improvisoida tilanteen edetessä. On siis aivan kohtuutonta syyllistää hallituksen joukkoja vallankumouksellisten aiheuttamasta sekasotkusta.

18. Suurin osa Fellmanin pellon vangeista siirrettiin vankileirille (35.30)

50 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 I s. 352-359

51 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 188, 222, 334, 337

52 Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 259

53 Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 255

54 Uola, Katastrofin laskut s. 30, 62-66

Todellisuudessa 28 000:sta vangista 6 800 oli toukokuun loppupuolella Hennalan leirissä.⁵⁵

19. Valkoiset kutsuivat sisällissodaksi - ”*Sopi huonosti jääkäreille kutsua sisällissodaksi ja lopussa vapaussota kun tuli tapettua liikaa.*” (43.37)

Tätä väitettä voidaan hyvällä syyllä pitää lähinnä pahansuopana propagandana. Hallituksen julistuksessa sodan ensi päivinä 1.2.1918, todetaan seuraavaa: ”*Kansalliset suojeluskunnat, jotka muutamana päivän kuluessa ovat jalon isänmaallisen hengen elähdyttäminä puhdistaneet suuren osan maata venäläisestä sotaväestä, tarkoittavat kansamme vapauden lopullista saavuttamista. Kehoitamme kaikkia isänmaataan ja sen vapautta rakastavia kansalaisia tekemään kaiken suojeluskuntien työn helpottamiseksi. Samalla kun Hallitus täten kutsuu kaikkia Suomen kansalaisia jaloon, uhrautuvaan taisteluun maamme ja kansamme vapauden puolesta, vakuutetaan jokaiselle lainkuuliaiselle kansalaiselle säätyyn tai puolueeseen katsomatta täysi lain turva.*” Senaatti piti selkeästi sotaa vapauden puolesta käytävänä sotana aivan alusta asti.

Lehdistössä Vapaussota-nimitys esiintyi tiettävästi ensimmäisen kerran Helsingissä ilmestyneen maanalaisen *Fria ord - Vapaa sana* -lehden ensimmäisessä numerossa, joka on päivätty 9.2.1918.

Mannerheimin päiväkäskyissä on sama linja.

20.2.1918 Suomen suojeluskunnille: *Saadakseni läheisemmän luottamuksen syntymään toiselta puolen Suomen vapauden puolesta taistelemaan nousseiden vapaaehtoisten suojeluskuntajoukkojen.....*

12.3.1918kaikille niille urhoille jotka horjumatta ovat uhranneet verensä nuoren vapautemme puolesta.loistavasta muistosta, joka tulee säilymään yhteisestä kunniakkaasta vapaudentaistelustamme.

13.3.1918on pian taisteleva riveissämme vapauden pyhän asian puolesta.nyt saa Ruotsin jaloimmat pojat tarjoamaan henkensä Suomen vapauden puolesta,

11.4.1918tämä voitto ei merkitse ainoastaan Suomen vapautta ja itsenäisyyttäPaljon verta on maksanut Suomen vapaussota mikään kansa ei saa vapauttaan lahjaksi.....

30.4.1918 tämä tärkeä linnoitus on yhdistetty vapaaseen Suomeen..... Viipurin valloittamisen kautta Suomen itsenäisyys on turvattu....uhrien kanssa on johtanut Suomen vapauteen. ...kaikille näille kansalaisille, jotka uhrauksillaan ovat toimineet vapauden pyhän asian puolesta, annettaisiin vapauden risti....

1.5.1918 ...jonka olemme maksaneet saavuttaaksemme itsenäisyytemme...nouskoon isänmaallinen mieli kansassamme tämän kansallisen vapaussodan johdosta....

Näin myös Mannerheim puhuu johdonmukaisesti vapaussodasta alusta asti. Tämän arvovaltaisempia lausuntoja sodan nimestä ei ole. Mikään väitetty jääkäreiden selittely ei vaikuttanut asiaan, vaan taistelun tosiasiallinen tavoite.

20. Taisteluissa tuli vastaan kovin vähän venäläisiä (43.53)

Tämä on omituinen väite. Seuraavassa muutama esimerkki rintamilla taistelleiden joukkojen vahvuuksista, joissa näkyy, että paikoitellen venäläisiä oli taistelussa enemmän kuin hallituksen joukkoja:

ETELÄ-POHJANMAA⁵⁶

55 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 90

56 Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 51 ja 58

28.1. 2 300 valkoista – 5 000 venäläistä

RAUTU⁵⁷

20.2. 65 valkoista – 1 000 venäläistä

22.2. 300 valkoista – 1 000 venäläistä

27.2. 500 valkoista – 1 000 venäläistä

26.3. 500 valkoista – 2 000 venäläistä (osa suomenkielentaitoisia Pietarin

suomensukuisista kootun punakaartin jäseniä)

5.4. 1 200 valkoista – 1 200 venäläistä ja 700 Pietarin suomensukuisten punakaartilaisista.

AHVOLA⁵⁸

26.2. 350 valkoista – 1 200 venäläistä, 2 800 punaista.

RUOVESI⁵⁹

12.2. 350 valkoista – 550 venäläistä, 100 punaista.

VILPPULA⁶⁰

2.2. 200 valkoista – 500 venäläistä, 500 punaista

7.2. 450 valkoista – 500 venäläistä, 800 punakaartilaisista sekä venäläinen panssarijuna.

MÄNTYHARJU⁶¹

7.2. 100 valkoista – 150 lättiläistä palkkasoturia ja venäläinen panssarijuna, sekä punakaartilaisia.

KUHMOINEN⁶²

22.2. 210 valkoista – 250 venäläistä, 250 punaista.

Edellä on muutama esimerkki tilanteesta, jossa venäläisiä on jopa enemmän taistelussa kuin hallituksen joukkoja.

TAMPERE vapautettiin 6.4. jolloin siellä oli noin 500 venäläistä. Näistä 200 ammuttiin ja loput joko pakenivat tai jätettiin henkiin.⁶³

Eteläistä Suomea miehitti 40 000 miehen venäläinen armeija. Suurin osa ei osallistunut etulinjan taisteluihin, mutta esti paikallisen valkoisen vastarinnan ja piti punakapinallisten huollon toiminnassa.⁶⁴ Kaikilla rintaman osilla venäläiset käyttivät tykkejä ja konekiväärejä sekä auttoivat parinkymmenen suomalaisen ja neljän venäläisen panssarijunan käytössä.⁶⁵

Merkittävin venäläisten panos oli sodan johtaminen. Eversti Svetšnikov oli sodan alkuvaiheen Länsi-Suomen punaisten komentaja. Helmikuun 18. päivästä lähtien hänet nimitettiin korkeimmaksi sotilasjohtajaksi Eero Haapalaisen kanssa. Punaisten läntisen lohkon sotilasneuvonantajaksi nimettiin everstiluutnantti Bulatsel ja itäisen lohkon kapteeni Vladimirov. Pohjois-Hämeessä paikallisten osastojen venäläisiä päälliköitä olivat Stolbov ja Sorin. Kullervo Manner luettelee seuraavat upseerit: Medvedskij, Kiselev, Aleksandrov, Rosnatovskij, Golubtsov, Nikulets, Sudakov, Eiche, Ebergard ja Peresvet.⁶⁶ Tyrvään rintaman päällikkönä sodan lopulla oli venäjän laivaston bolševikki Jan Tuckman.⁶⁷ Satakunnan rintaman sotilaallinen johtaja punaisten puolella A. Sokolof

⁵⁷ Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 145, 146, 147, 235, 237 ja Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 64

⁵⁸ Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 150

⁵⁹ Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 89

⁶⁰ Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 83, 85 ja Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 57

⁶¹ Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 94

⁶² Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 130

⁶³ Suodenjoki, Venäläisten sotilaiden kohtalo Tampereen valtauksessa s. 1

⁶⁴ Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 72

⁶⁵ Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 105 ja Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 73

⁶⁶ Hannula, Suomen vapaussodan historia s. 107

⁶⁷ Piilonen, Sastamalan historia 3 s. 461

kokosi 18.3. Osarassa venäläisistä ammattisotilaista vastahyökkäysoaston ja ratkaisi tilanteen hetkellisesti.⁶⁸

Suomalaistaustaisia pietarilaisia osallistui useita komppanioita Suomen vapaussotaan.⁶⁹ Lahdessa tuhoutui tällainen osasto. Keväämmällä pietarilaiskaarti varusti pari kolme komppaniaa Raudun taisteluihin, joissa ne ilmeisesti tuhoutuivat. Toijalasta aiemmin Pietariin palannut Vähän komppania puolusti Lipolaa ja sitten Kauksamo, josta pakeni Pietariin huhtikuun puolivälissä. Pietarin neljäntenä komppaniana se lähti vielä Terijoen puolustukseen huhtikuun lopulla, josta pakeni 27.4.⁷⁰

Suomen punaisen kaartin esikuntaa vahvistettiin 2.–5.2. Adolf Taimen suosituksesta virolaisilla bolševikeilla E. Hausen, R. Kiiman, H. Triip, ja H. Kulm.⁷¹ Koko punaisten ylipäällikön esikunnan (stavka) operatiivisen osaston muodostivat 11.4. jälkeen venäläiset.⁷²

Suurimman antinsa Suomen vapaussotaan Pietari antoi suomensukuisten johtobolševikkien kautta. Eino Rahja komensi panssarijunaa ja yleni maaliskuussa Suomen punakaartin johtokolmikkoon. Veljekset Adolf Taimi ja Aleksanteri Vasten kuuluivat johtokolmikkoon tammikuussa 1918. Vasten osallistui punakaartin yleisesikunnan perustamiseen Tampereella helmikuussa 1918 ja kuului siellä kaartin läntisen rintaman esikuntaan helmikuusta rintaman hajoamiseen saakka. Taimi kuului punaisen Suomen hallitukseen puolustusministerinä koko sodan ajan. Maaliskuussa hän pääsi Rahjan rinnalle kaartin johtokolmikkoon. Pietarin suomalaiskaartin johtaja August Dufva otti komentoonsa Vilppulan rintaman helmikuussa 1918, mutta maaliskuussa rintama hajosi. Rahja, Dufva ja Vasten pääsivät Tampereelta tuurilla pakoon.⁷³

Pietarilaisten ja suomalaisten punaisten välit eivät yleensä olleet kovin lämpimät. Pietarilaiset olivat tiukan Venäjän bolševikkipuolueen jäseniä ja vastuussa puuhistaan vain sille. Kun paikallisia johtososialisteja hirvitti kumoukseen ryhtyminen ja aseellinen taistelu, pietarilaisten oli potkittava heitä mukaan puoliväkisin ja johdettava taistelunhaluisia punakaartilaismassoja heistä riippumattakin. Ilman pietarinsuomalaisten ja venäläisten panosta koko sota olisi itse asiassa saattanut jäädä käymättä. Siksi pietarilaiset pitivät itseään suomalaispäälliköitä parempina vallankumouksellisina ja ottivat ohjat, kun siltä tuntui. Komentajina pietarilaiset olivat yhtä toistaitoisia kuin suomalaisetkin päälliköt, mutta osasivat kielitaitoisina paremmin neuvotella punakaartiin liittyneiden venäläisten sotilashenkilöiden kanssa.⁷⁴

21. 10 000 ammuttua – ? (47.34) ei selity kuulemma vihanpurkauksena.

Mistä tämä luku on saatu? Paavolainen⁷⁵ on päättänyt lukuun 8 380 ja sotasurmat 1914–1922 esittää luvun 7 370. Tässä ”dokumentissa” liioitellaan johdonmukaisesti, kun kysymys on valkoisten toimista ja vähätellään kun punaisten tekemisiä käsitellään.

22. Mitään vastaavaa tuskin tapahtui Venäjän pahimmissa nälänhädissä (50.56)

68 Ylikangas, Tie Tampereelle s. 161–169

69 Harjula, Suomalaiset Venäjän sisällissodassa 1917–1922

70 Harjula, Suomalaiset Venäjän sisällissodassa 1917–1922 s. 47

71 Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 77

72 Manninen, Itsenäistymisen vuodet 1917–1920 s. 92

73 Harjula, Suomalaiset Venäjän sisällissodassa 1917–1922 s. 47–48

74 Harjula, Suomalaiset Venäjän sisällissodassa 1917–1922 s. 48

75 Paavolainen, Poliittiset väkivaltaisuuudet Suomessa 1918 II s. 162

Väite on täysin harhaanjohtava, koska nälkään ei kuoltu suomalaisilla vankileireillä 1918. Vuosina 1918 ja 1919 perustettiin tilapäisiä kulkutauti-, sota- ja sotavankisairaaloita, joiden potilaspäiväkirjat sisältävät kymmeniätuhansia potilaskertomuksia kulkutauteihin sairastuneista, eristetyistä ja haavoittuneista. Nämä tiedot ovat suurpiirteisyydessäänkin tarkempia kuin folklore, joka yleisti tautikuolemat nälkäkuolemiksi.⁷⁶

Venäjällä Lenin ryhtyi säälimättömään taisteluun pientilallisia vastaan. Kyseessä oli sota, jossa viljaa saatiin vain kiväärien voimalla.⁷⁷ Takavarikot johtivat rajuihin talonpoikaismellakoihin 1918–1921, esim. heinäkuussa 1918 tapahtui 110 kansannousua. Joillakin alueilla takavarikoitiin 1920 sadosta myös siemenviljat.⁷⁸ Vuosina 1921–1922 5 miljoonaa venäjän kansalaista kuoli nälkään.⁷⁹ Stalin tapatti ukrainalaisia nälkään vuosina 1932–1933. Holodomorissa arvioidaan kuolleen nälkään 3–14 miljoonaa ihmistä. Järkyttävää on myös tiedon epämääräisyys, sillä yksilön merkitys katosi neuvostojärjestelmässä.⁸⁰

23. Joukoittain kuolee nälkään ja tauteihin, se kai on tarkoituskin ja mitään hoitoa eivät saaneet, koska hoitoa ei ollut (51.36 ja 53.15)

Suomessa riehui 1917–1919 11 paha kulkutautia, joihin ei ollut lääkkeitä saatavana. Helmikuussa 1918 Vaasan lääkintöhallituksen määräyksestä muodostettiin hallituksen joukkojen lääkintälaitos ja huhtikuussa vankisairaalalaitos, joiden lääkärit olivat kokeneita piiri-, kunnan- tai sairaalalääkäreitä. Punakapinallisilla ei ollut organisoitua lääkintäjärjestelmää.

Sotavankisairaalat hoitivat 4 719 haavoittunutta, lisäksi hoidettiin tilastoimaton määrä julkisissa sairaaloissa.⁸¹ Suomenlinnassa oli vankisairaalan sisätautiosasto, jossa hoidettiin 3 300 potilasta.⁸² Tampereella vankeja hoidettiin SPR:n sairaaloissa. Terveysviranomaiset rokottivat vankeja jatkuvasti, ja leiriin perustettiin kuumesairaala. Tampereen leiri jouduttiin panemaan karanteeniin 28.4.1918 eikä vartijoitakaan päästetty kaupungille.

Punaisten pako halki Etelä-Suomen levitti kulkutaudit tehokkaasti.⁸³ Hämeenlinnaan jäi vapautusta seuranneina päivinä noin 20 000 vankia, joista suurin osa oli naisia, lapsia ja vanhuksia. Vankien sijoittaminen oli vaikeaa, ja kokonaisia perheitä sijoitettiin tilapäissairaaloihin. Vaikeimpia kulkutauteja kuten isorokkoa sairastavat eristettiin kaupungin ulkopuolelle tykistön kasarmeihin. Sairaaloissa puolet vangeista oli haavoittuneita ja puolet kuumetautisia. Tauteja olivat isorokko, tulirokko ja streptokokki-infektio. Hämeenlinnassakin jouduttiin turvautumaan karanteeniin.⁸⁴

Lahden edustalle taistellen rynnistäneitä punaisia antautui vapunpäivänä 28 000, joista tuhannet olivat naisia tai lapsia. Fellmanin pellolta saatiin ensin katon alle 800 haavoittunutta. Vangeilla oli paljon kulkutauteja, ja ne levisivät laajemmalle heti ensi päivistä alkaen. Sairaita eristettiin Lahden ja Hollolan kulkutautisairaaloihin, kunnes ne täyttyivät. Saksalainen komendantti määräsi lähettämään kaikki naiset ja lapset

76 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 41

77 Courtois et al., Kommunismin musta kirja s. 89

78 Courtois et al., Kommunismin musta kirja s. 146

79 Courtois et al., Kommunismin musta kirja s. 149

80 <http://www.holodomor.org>

81 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 17

82 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 18

83 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 87

84 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 89

kotiseuduilleen. Päivittäin kuljetettiin noin 2 000 henkeä, jos junia saatiin. Punaisista tarttui paikalliseen väestöön kulkutautien kirjo. Kunnansairaalat olivat täynnä isorokkoon sairastuneita, joten tilapäissairaaloita perustettiin työväen- ja nuorisoseuran taloihin. Syyttömiksi todettujen ja armahdettujen kotiuttaminen viivästyi epidemisten tautien takia. Esimerkiksi Kouvolan vankisairaala toimi toista kuukautta vankileirin lakkauttamisen jälkeen.⁸⁵

Rokotussuojaa isorokkoa vastaan ei heti saatu kattavaksi, kun osa vangeista pyyhki rokkoaineen pois. Uusintarokotukset tehtiin valvotusti.⁸⁶ Vankien suuri määrä vaikeutti rokottamista. Rokkoaineen ja lääkintähenkilökunnan ajoittainen puute aiheutti viivästyksiä, mutta siviilien ja vankien laajamittainen rokottaminen käänsi epidemian laskuun, ja vuoden 1919 aikana tilanne saatiin hallintaan.⁸⁷

Saksalaisten oppien mukaan Suomenlinnassa aloitettiin syöpäläisten torjunta täisaunalla ja vaatteiden desinfioinnilla. Oppi levisi muillekin leireille. Tammisaaren valmistui täisauna heinäkuussa.⁸⁸ Tammisaaren suurta vankien kuolleisuutta ei voitu selittää vankien ruoka-annosten kalorimäärillä vaan toisintokuumeella.⁸⁹ Tauti saatiin selville, kun hoitajiinkin iski salaperäinen kuume. Suomenlinnaan siirrettiin Tammisaaresta vankeja, joita hoidettiin eristettyinä.⁹⁰

Toisintokuumetta, keuhkokuumetta ja espanjantautia sairastaneet vangit saivat 3 200–3 300 kalorin päiväannoksia, mutta paranemista alkoi tapahtua vasta kun ulkomailta saatiin pieni erä salvarsaania.⁹¹ Viipurin leireillä annokset olivat väliaikaisen sekaannuksen jälkeen yleisten korttiannosten mukaiset 1 800 kaloria ja työtä tekevien 2 300 kaloria päivässä.⁹²

Epideminen toisintokuume oli borreliataudeista pahin, se levisi venäläisen sotaväen mukana. Tappavuus oli 40%. Tauti aiheutti potilaan nopean näivettymisen ja kuolema tulkittiin nälän aiheuttamaksi.⁹³

Keuhkotuberkuloosia sairasti 1900-luvun alussa 40 000 suomalaista vuodesta toiseen. Tautiin kuoli vuosittain 8 000–9 000 henkilöä. Piilevä keuhkotauti aiheutti 1918–1919 espanjantaudin jälkitauteina esimerkiksi keuhkokuumeen. Espanjantauti levisi Suomeen saksalaisten mukana heti vapaussodan jälkeen, ja kuolemat politisoituivat, ja komplikaatiot tulkittiin nälän aiheuttamiksi.⁹⁴

Niukan hiilihydraattiravinnon seurauksena kuolevilla olisi pitänyt ilmetä useita kuukausia paheneva pellagra, eikä yhtäkkinen kuume ja hengitysvaikeudet.⁹⁵ Suomenlinnan vankisairaalan sisätautiosasto hoiti vuoden aikana 1 944 potilasta, joista ¼ sairasti jotain keuhkotautia. Potilaista kuoli 27,4%. Samaan aikaan siviilisairashuoneissa

85 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 90–91

86 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 164

87 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 164, 166, 168, 171–174, 176, 178, 184

88 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 215

89 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 219

90 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 218

91 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 219

92 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 231

93 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 196, 205

94 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 318, 351, 408

95 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 234

keuhkokuumeeseen kuoli 28,5% potilaista. Lääke tautiin keksittiin USA:ssa vuonna 1944.⁹⁶

Espanjantautiin sairastuneista suurin osa olisi saanut taudin myös leirien ulkopuolella.⁹⁷ Länsi-Suomeen espanjantauti levisi, kun isännät etsivät punaisten varastamia hevosia ja omaisuutta Lahden sotasaalisvarastosta, jota saksalaiset ylläpitivät. Pysyvästi vangituista kuoli 17 % eli 12 000 joista 2 000 leirien ulkopuolella eri sairaaloissa lähinnä haavoittuneina.⁹⁸

Politisoiduista näkökulmista oli hankala nähdä, että väestön korkea kuolleisuus espanjantautiin ajoittui Suomen historian kulussa sattumanvaraisesti. Haavoittuneiden jälkikuolleisuus ja tautien leviäminen rintama- ja vankileirioissa ovat arka kansallinen aihepiiri, vaikka vapaussotaan osallistuneiden kohtalot eivät juurikaan poikenneet suurvalta-armeijoiden miehistön kohtaloista itärintamalla.⁹⁹

24. Vankileirit – Ehdoton kiello ruokapakettien viemiseksi (52.05)

Ruokapaketteja ei voitu karanteenin takia vastaanottaa.¹⁰⁰ Pakettien tuontikielto ei ollut ilkeyttä, vaan välttämätön toimi tartuntojen ehkäisemiseksi. Osa leireistä jouduttiin asettamaan niin tiukkaan karanteeniin, ettei desinfiomattomia vaatteita saanut kuljettaa leiristä, eikä ulkopuolisia ruokapaketteja annettu toimittaa leiriin tartunnan pelossa. Vankien vapauttaminen oli tartuntavaaran takia mahdotonta, ja käytännössä koko leiri saattoi olla useita viikkoja karanteenissa, vaikka vankien huolto osoittautui melkein ylivoimaiseksi.¹⁰¹

25. Vankileirit – Taudin sai ruoan vähäisyydestä (53.49)

Helsingin vankisairaaloitten ravinto määriteltiin samojen periaatteiden mukaan kuin kaupunginsairaaloitten säännöstelyannokset. Santahaminan valtionmaatilalla 100 lehmän maito toimitettiin suurimmalta osin Suomenlinnan vankisairaalaan.¹⁰² Turussa vartiosotilaat söivät samaa keittoa kuin vangit. Keiton energia-arvo oli niin alhainen, että vangit ja asevelvolliset valittivat nälkää. Heinäkuun alussa saatiin kalorimäärät säännöstelyn mukaisiksi. Huonosta ravinnosta huolimatta Turun vangeissa ei ilmennyt kroonisia aliravitsemustiloja.¹⁰³

Väestön aliravitsemusta pidettiin aluksi Saksan siviiliväestön vuoden 1918 korkean kuolleisuuden suurimpana syynä. Espanjantaudin tappavuus selitettiin väestön nälkiintymisellä. Lääketieteellinen aineisto asetti tämän kyseenalaiseksi, ja Leipzigin lääketieteellisessä seurassa nälän ja influenssakuolemien välinen vaikutussuhde kumottiin jo keväällä 1919.¹⁰⁴

26. Vankileirit – Nuoria miehiä kuolee kuin karpäsiä (54.06)

Väitetään, että 14 000 kuoli aliravitsemukseen ja sairauksiin. Todellisuudessa ei-

96 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 279

97 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 293–310

98 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 318

99 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 408

100 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 83–84

101 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 176, 180

102 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 356

103 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 357

104 Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 302

väkivaltaisesti vankileireillä kuoli 9 940 vankia.¹⁰⁵ Espanjantaudin erityispiirre globaalisti oli 20–40-vuotiaiden suuri sairastuvuus ja kuolevuus. Miehillä riski oli suurempi kuin naisilla. Vanhemmat ikäluokat selvisivät paremmin aikaisemmin saadun vastustuskyvyn avulla. Ylipäättään nuorten miesten kuolleisuus saavutti vapaussodan jälkeen väestökatastrofin mitat niinä kuukausina, joina espanjantauti sinällään, tai yhdistettynä muihin kulkutauteihin, aiheutti suuren sairastuvuuden Etelä-Suomessa leireillä ja niiden ulkopuolella. Kulkutautien äkillinen leviäminen painottui erityisesti parhaaseen työikään kuuluneisiin 20–34-vuotiaisiin miehiin. Etelä-Suomen koko miesväestön tautikuolleisuus kolminkertaistui vuonna 1918 ja jatkui epätavallisen korkeana vielä 1919. Suomenlinnan vankisairaalan ylilääkäri Richard Sievers, joka oli myös henkivakuutusyhtiö Kalevan ylilääkäri, totesi helsinkiläisten vankien ja siviilien kuolleisuudesta, että kyse oli 20–30-vuotiaiden miesten poikkeavasta riskistä pandemiassa.

27. Svinhufvudin valkoisiin suuntautunut armahduspäätös saa ohjelmassa jyrkän tuomion (55.12)

Kun tilanne oli saatu rauhoittumaan ja piti aloittaa kansan eheytyksen ja jälleenrakennuksen, oli valtiomiesteko armahtaa niin hallituksen joukoissa kuin kapinallistenkin puolella taistelleita. Tilanteen ollessa sekava ja lopputuloksen arvoitus, oli sotaa kokemattomien yksilöiden vaikea toimia kaikissa tilanteissa oikein. Toimintatapojen oikeutuksesta on oppineillakin vielä sata vuotta vapaussodan jälkeen erilaisia näkemyksiä, miten sitten kaaoksen keskelle joutuneet yksilöt olisivat aina tehneet oikeita päätöksiä.

Suurissa linjoissa asetelma on selkeä: hallituksen joukot puolustivat laillisuutta, demokratiaa ja itsenäisyyttä. Vallankumoukselliset pyrkivät nämä kumoamaan. Svinhufvud ja Mannerheim toimivat aivan oikein armahtaessaan niin punaisia kuin valkoisiakin, Suomen nopea toipuminen ja demokratian kestäminen kaikissa myrskyissä todistavat heidän kaukokatseisuuttaan.

Vähän samantapainen osapuolten armahtaminen tapahtui paljon myöhemmin Etelä-Afrikassa Nelson Mandelan armahdettua valkoiset ja mustat rotusorron lopettamisen jälkeen. Esimerkiksi Pekka Haavisto on todennut armahduksen luoneen hyvät edellytykset Etelä-Afrikan kehittymiselle.¹⁰⁶

28. Toinen puoli juhli vapaussotaa, kun oli huono omatunto (56.27)

Tätäkin väitettä voidaan hyvällä syyllä pitää lähinnä pahansuopana propagandana. Sodan luonteen määrittää sen lopputulos. Aikalaisten sanomalehtikirjoituksista käy ilmi, että juhlittiin maan vapautumista venäläisestä sotaväestä, kapinan loppumista ja kansalaisyhteisyyksien sekä demokratian säilymistä.

¹⁰⁵ Mäkelä, Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi s. 17

¹⁰⁶ Nissinen et al., Rauhanvälitys – suomalaisia näkökulmia s. 135

Lähteet

COURTOIS, STÉPHANE – WERTH, NICOLAS – PANNÉ, JEAN-LOUIS – PACZKOWSKI, ANDRZEJ – BARTOSEK, KAREL – MARGOLIN JEAN-LOUIS
Kommunismmin musta kirja. Viides painos. Juva 2003.

HANNULA, J. O. Suomen vapaussodan historia. Viides painos. Porvoo 1956.

HARJULA, MIRKO Suomalaiset Venäjän sisällissodassa 1917–1922. Ensimmäinen painos. Jyväskylä 2006.

HELENIUS, ILMARI et al. Helsingin valtaus Helsingfors intagning 12.4.1918. Helsinki 1938.

LUNTINEN, PERTTI – MANNINEN, OHTO – MANNINEN, TURO Itsenäistymisen vuodet 1917–1920: 1, Irti Venäjästä. Helsinki 1992.

MANNINEN, OHTO Itsenäistymisen vuodet 1917–1920. Helsinki 1992.

MÄKELÄ, PENTTI Vuosien 1917–1919 kulkutaudit, espanjantauti ja vankileirikatastrofi. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 16/2007.

NISSINEN, PETTER – DOTY ANISA (toim.) Rauhanvälitys – suomalaisia näkökulmia. Ensimmäinen painos. Helsinki 2014.

PAAVOLAINEN, JAAKKO Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 I. Toinen painos. Helsinki 1966.

PAAVOLAINEN, JAAKKO Poliittiset väkivaltaisuudet Suomessa 1918 II. Helsinki 1967.

PIILONEN, JUHANI Sastamalan historia 3. Ensimmäinen painos. Vammala 1997.

POLVINEN, TUOMO Venäjän vallankumous ja Suomi 1917–1920 I. Toinen painos. Porvoo 1967.

SUODENJOKI, SAMI Venäläisten sotilaiden kohtalo Tampereen valtauksessa.
www.15.uta.fi.

TIKKA, MARKO Terrorin aika: Suomen levottomat vuodet 1917–1921. Toinen painos. Jyväskylä 2008.

UOLA, MIKKO Katastrofin laskut. Kapinavahinkojen, patteritöiden ja Venäjälle jääneen omaisuuden korvauskysymys 1918–1939. Ensimmäinen painos. Kuopio 2007.

UOLA, MIKKO ”Seinää vasten vain!” Poliittisen väkivallan motiivit Suomessa 1917–18. Ensimmäinen painos. Keuruu 1998.

UOLA, MIKKO Lahtarin hengen hinta. Punakaartin väkivalta Varsinais-Suomessa 1917–18. Ensimmäinen painos. Keuruu 2019.

VOIPIO, ANNI Vapaussodan invalidit. Ensimmäinen painos. Porvoo 1968.

YLIKANGAS, HEIKKI Tie Tampereelle. Porvoo 1993.

<http://www.holodomor.org>